

שהפרטים יירשמו רק אם הנרשם עצמו רוצה בכך, או שכל נרשם יוכל לבקש שלא לרשום פרטים אלה אצלו.

אורי אבנרי: זו מול זו עומדות כאן שתי תפוסות:

גישה תיאוקרטית מול גישה לאומית;

גישה מן המאה שעברה, במזרח אירופה, מול גישה של סוף המאה ה-20, במדינת ישראל הריבונית;

גישה אסקולוסיבית מול גישה אינקלוסיבית;

גישה האומרת: "קשים גרים לישראל כספחת"; מול גישה האומרת "כל הרוצה לבוא אלינו - ברוך בואו."

הגישה הדתית, הגישה התיאוקרטית, אשר את ביטויה הקיצוני שמענו וראינו היום אצל חברי הכנסת פרוש, (שאינו שונה מאחרים, הדוגלים באותה דיעה בצורה קצת פחות בוטה), אומרת: "עם לבדד ישכון". בתוך העם הזה תיעשינה בדיקות על גבי בדיקות, כדי לוודא למי מותר להשתייך אלינו, למי מותר להיות עימנו. מניי וגמור עימה לדחות כל אדם הרוצה לבוא אלינו, שאינו כשר למהדרין מבחינת ההלכה האורתודוקסית.

וכנגד זה הגישה הלאומית האומרת: מי שרוצה לקשור את גורלו עם גורלנו, להצטרף אל עמנו, להגן על מדינתנו, לשלם את מיסונו - אנחנו רוצים בו, הלאומי שיבוא. איננו רואים שטומדים בתור.

הגישה האחת אומרת: אנחנו קהילה יהודית ותו לא, עוד פזורה אחת מן הפזורות, ואין הבדל מהותי בין יהודי כאן לבין יהודי בברוקלינג, בין קהילה כאן ובין קהילה בברוקלינג, בבואנוס איירס, בפריס ובכל מקום.

הגישה השנייה אומרת: ברגע שחזרנו להיות לאום בארץ הזאת, והקמנו את מדינתנו בארץ, קרה דבר גדול, חלה מוטאציה בעם הזה, וכל צורות הקשר בינינו השתנו במהותן. כאשר אדם בא הנה - שום הלכה לא תקבע את הצטרפותו או אי-הצטרפותו אלינו. הוא בא אל הלאום, והלאום מקבל פניו.

רבותי, לאן נגיע עם הגישה המוצעת לנו פה עליידי הממשלה, ושחבר הכנסת פרוש פוסל אותה מפני שאינה די קיצונית בעיניו?

שיבולנו שישה מיליון יהודים! איברנו שליש מן העם היהודי! האם אנחנו נבוא היום ונרחח מאיתנו את אלה הרוצים לבוא אלינו, מפני שאינם כשרים לפי ההלכה? האם נרחח אותם?

הם רוצים לבוא להיות איתנו, הם רוצים לבנות את מדינתנו, הם רוצים לשרת בצבאנו, אנחנו נדחה אותם?

ראיתי השבוע תמונה שזיעזעה אותי עד עומק הנשמה. היתה שאילתה של אחד מחברי הכנסת לשר הביטחון, איך קוברים חיילים לאבות יהודיים ואמהות "נכריות". דיין אמר: קוברים אותם כדת ישראל, קוברים אותם קבורה ישראלית.

שלחתי את חוקרי העולם הזה לבדוק זאת. מצאנו דבר מזעזע. מצאנו קבר של חייל שנהרג במיבצע סיני, נכון, קברו אותו בבית קברות יהודי.

אבל שם שתול עץ, העץ היחיד בכל בית הקברות, והוא שתול בינו לבין כל שאר הקברים באותו בית הקברות. הוא משמש מחיצה. האם זה לא מוזעזע? האם זו הגישה של העם בישראל?

יצחק נבון: בדקת מי שתל, למה שתל? **אורי אבנרי:** כן.

יצחק נבון: והעץ אמר לך שהוא נמצא שם כדי לשמש מחיצה? **אורי אבנרי:** בדקנו. שאלנו את הרבנות הצבאית. פירסמו דין וחשבון ממצה בעולם הזה. לא הייתי מעלה את הסיפור המהיר הזה לולא בדקנו אותו עד תומו.

ישראל שלמה בנימאיר: זה נעשה לפי חוק השבות? **אורי אבנרי:** אני מדבר על כל העקרון היסודי המתבטא בחוק הזה, על כל סעיפיו.

האם אותם הבאים אלינו, הבאים לשרת בצבאנו ולקשור את גורלם אל גורל העם הזה והלאום הזה - האם נדחה אותם? האם נדרוש מהם לעבור טכסים שהם אינם רוצים לעבור אותם? או שנאמר להם: אתם קושרים גורלכם בתום לב לגורלנו, ברוכים אתם בבואכם.

אבנרי היה היחיד בחיכוח שהעלה את הבעייה העקרונית. אולם גם ח"כים אחרים נשאו נאומים מרשימים על פרטים פחות עקרוניים. הצטיינו ביניהם גדעון האוזנר, שמואל תמיר ומשה סנה.

היה זה אופייני למעמד כולו שהנואם היחיד של סיעות הממשלה היה בנימאיר - שהביא את החוק הממשלתי בנאום שנשא אופי של דרשה בבית הכנסת. נאום-תעמולה אורתודוקסי זה, מטעם האיש שייצג למעשה את הממשלה, סימל את כניעתם של שרידי הציונים הוותיקים להשקפת-עולמו של הגטו הטרומפטיציוני.

הצביעות בעניין הרפורמים

רשעורייה הציונית של פרוש נגעה לפרט אחד של החוק החדש - פרט שהיה נגוע הוא סמל של צביעות והתחטות.

הנחיות ששלטו עד כה במשרד הפנים, ושבוטלו עליידי בית-המשפט העליון במשפט שלט, נקבע כי יהודי הוא גם מי שהתגייר "כהלכה". דבר זה הטיל ספק בחוקיות הגיור הרפורמי.

עתה, בחוק החדש, נמחקה המילה "כהלכה". כשהציג את החוק, טען שרהמשפטים, ייש פזיירא, שזוהי התקדמות גדולה, מכיוון שמעשה יוכר גם הגיור הרפורמי.

כדי לוודא זאת, הגיש שלום כהן הסתייגות, שאמרה בפירוש כי הגיור לפי החוק כולל גם גיור רפורמי וקונסרבטיבי.

כמוהו עשו נציגי מפ"ם, ליעץ והפגל החלוני של הליברלים. לעומת זאת הגיש פרוש הסתייגות הפוכה, שבאה להחזיר את המילה "כהלכה".

על מה שקרה לאחר-מכן סיפר שלום כהן, כאשר נימק מעל הדוכן את הסתייגותו. שלום כהן משך לפניו כן תשומת-לב כללית כשהיה חבר-הכנסת היחיד שפעל אחרי מעשהו השפל של פרוש: הוא קם באופן ספונטאני ממקומו, עלה על דוכן הנואמים, התכופף והרים את הידיו שהושלף.

שלום כהן: לפניי חודש - בנסיבות שלא שלטתי בהן - ישבתי למעלה ביציע ולא באולם, כדי לשמוע את הדיון על הצעת התיקון לחוק השבות.

דובר על דברים המשלימים הרחבתו ותחולתו של חוק השבות גם על בני-זוג וצאצאיהם. הבטחת סדרים מתוקנים בתחום הגיור, לרבות ההכרה בגיור שנעשה עליידי רבנים קונסרטיביים ורפורמים. אמר זאת חבר-הכנסת ישראל ישעיהו, יושב-ראש ועדת הכנסת ונציג מוסמך של מפלגת הרוב בממשלה.

כבוד שרהמשפטים אמר: "ואז אנו אומרים שמי שיבוא עם תעודת-גיור של קהילה יהודית כלשהי, ולבדד שאינו בן דת אחרת - הוא יתקבל כיהודי. מה פירוש יתקבל כיהודי" - הוא זיכה לכל הזכויות של חוק השבות, והוא יירשם בתעודת-הזהות שלו כיהודי, וזה מדובר על תעודת-גיור של קהילה יהודית כללית."

רבותי, חבריה הכנסת, איפה זה מופיע בהצעת-החוק אשר לפנינו היום? הכתיחו, התחייבו! האם עלי לומר עכשיו שהם מרמזים, שרימו?

אתמול והיום פנו אלי חברי-כנסת מסיעות קואליציוניות, שגם להם ישנן הסתייגויות בבקשר לגיור הרפורמי. הם אמרו לי: חברי-הכנסת פרוש הציע הסתייגות האומרת שכגור ייחשב רק גיור על-פי ההלכה. מכיוון שתפול ההסתייגות של פרוש, יוצע לבסוף את ההסתייגות שלנו. בחוק אומנם לא היה כתוב שהגיור הרפורמי תופס, אבל ייאמר בעל-פה בחיכוח שזוהי הכוונה. לכן, הציעו לי - תסיר גם אתה את הסתייגותך לגבי הגיור. רבותי, אינני משפטן, אבל אני חושב שהמשפטים בבית הזה יודעים שמחייב אך ורק

הצד השני של פרוש

תמונה זו נראית כיום כבדיחה. היא צולמה בשעה ששלום כהן תלש את הדף מתעודת הזהות שלו. אז קפץ ח"כ פרוש מכסאו וצעק צעקות-אימים. השבוע עשה פרוש מעשה חזירי מאין כמוהו, כשזרק סידור-תפילה וירק עליו, בעת נאומו מעל דוכן הכנסת.

הכנסת, אשר ערכה תוך שעות מסעיליניץ נגד ח"כ שלום כהן, לא עשתה במשך חמישה ימים דבר, כדי למחות נגד המעשה שאין לו תקדים של ח"כ פרוש בכנסת.

מה שכתוב בחוק עצמו. דברי ההסבר הנאמרים עליידי מגיש החוק, או עליידי כל חברי כנסת אחר - אינם מחייבים.

בנושא המצפוני החמור ביותר של העם היהודי ושל מדינת-ישראל, אנו הולכים לחוקק חוק שהנקודה העיקרית בו אינה ברורה. האם תחוקק הכנסת חוק כדי שמחר ישאל כל בית-משפט "מיהו יהודי"?

מרדכי בן-פורת: ממה אתה מתלהב? **שלום כהן:** אני מתלהב, כי אני גאה בהגדרת הדת שלי כיהודי, אם כי איני הולך עם כיפה, ולא חבשתי פסלית החינוך העצמאי, אך גם לא זרקתי ספר תפילה.

איננו מסכימים לטישטויש. איננו מסכימים למצב בו כל אחד משותפי הקואליציה יוכל לבוא לבחוריו ולומר: הנה הצלחנו. הדתיים יבואו וישענו: אין בחוק דבר תופס בקשר לגיור רפורמי וקונסרבטיבי. מפי לגת העבודה תבוא ותטען: אתם רואים, זה לא לפי ההלכה.

אם אתם רוצים להעביר את החוק הזה, תעבירוהו כך שיהיה ברור, אל תתחמקו, תכריעו, אשר למעשהו של ח"כ פרוש: אמרתי שאיני חובש כיפה, איני חבר מפלגה דתית, לא לאומית ולא אנטי-לאומית. אבל אחת לשנה, שבוע אחד בשנה, שלוש פעמים ביום באותו שבוע, אני מתפלל "קדיש" לזכר אבי המנוח.

המילים "יתגדל ויתקדש שמה רבא" נמצאות בסידור-תפילה זה של הרפורמים. האין קדושות? האין יהודיות? והמילים "ברכו את ה' המבורך" - האין קדושות? האין יהודיות? ומי כמוך באלים ה', מי כמוך נאדר בקודש, נורא תהילות עושה פלא?

ימי שזרק את ספר-התפילה אמר, כי עשה זאת מפני שהוציאו ממנו את הזעקה לירושלים ולציון. אבל הנה כתוב: "שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי בית ה' נלך: עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים: ירושלים הבנויה כעיר שתברכה ליהודי: שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך: יהי-שלום בחילך שלוהו בארמנותיך."

האם זה השלום, שרוצה חברי-הכנסת פרוש להנהיג בחילנו? זה השלום שרוצים חברי הממשלה להנהיג בקרב העם הזה?

בקריאת-ביניים קראתי: נראה עכשיו כיצד מסלקים אותו מחמש ישיבות. אני חוזר כי מהקריאה הזאת ומהדברים שאמרת.

נכון, זה מעשה פוליטי, אפילו ציטטתי סעיף מהחוק הפלילי, המדבר על השחתת ספר תפילה. אני חוזר בך. איני רוצה שתעשו בו שפטים, ואיני רוצה שיעמוד עוד מישהו כילד רע בפניה.

אך רוצה אני להזהירכם, לא חלילה בכעס, לא מתוך נקמה ובוודאי לא מתוך שינאה. רוצה אני להזהירכם בכאב: אל תעבירו את החוק הזה! מחקו את הגדרת "הלאום" ממירשם התושבים! תשאירו לעם הזה, בידו הזה, לחיות את חייה, ואולי יכריע מישהו בדור הבא בשאלה זו של מיהו יהודי. אל תאנסו אותו עכשיו!

למעשה השאירה הכנסת לבית-המשפט לקבוע אם הגיור הרפורמי תופס או לא. אף אחת מן הסיעות החילונית לא הצביעה בעד הסתייגותנו, וכך לא קבעה הכנסת, בפירוש, כי הגיור הרפורמי הוא חוקי.

למה זה דרוש?

מדינת-ישראל עסוקה כיום בעניינים הנראים הרבה יותר חשובים מחיכוח זה, הנראה מופשט וצודדי. צעירים נהרגים בגבול, בידוד ישראל בעולם הולך וגובר. האזרח הרגיל שואל: "בשביל מה היה צורך בכל העניין הזה עכשיו?" על כך יש שתי תשובות:

● **לא האופוזיציה החילונית העלתה את הצעת-החוק, אלא הממשלה, בהתאם להסכם הסודי שנכרת ערב הקמת הקואליציה בין המפד"ל, גולדה ושרהמשפטים. האופוזיציה החילונית היתה מוכנה בתחלט להשאיר את הסטאטוס-קו, כפי שהוגדר עליידי בית-המשפט בפרישת שלט.**

● **אין זה עניין מופשט וצודדי. המעשה שנעשה עליידי הקואליציה, המהפד"ל ועד מפ"ם, ושחיסל את רעיון-היסוד של הציונות ושל הלאומיות הישראלית גם יחד - יש לו השלכות מעשיות עצומות לגבי עתיד המדינה.**

אף שמפ"ם הצביעה נגד החוק, יחד עם סיעת העולם הזה - כוח חדש וכמה סיעות אחרות, אין זה משנה את העובדה שהחוק לא היה מובא כלל אילו איימה מפ"ם בהתפטרות מן הממשלה - בדומה למסד"ל. ההצבעה נגד, מסיבות אלה, אינה אלא מישחק תיאטרון.

נחמה אחת נשארה: אפשר לחוקק חוקים, אך אי-אפשר לחוקק את החיים. החוק החדש מחזיר את ישראל, מבחינה חוקית, לגטו המיזרחי אירופי. אולם הלאום שקם במדינת-ישראל לא יחזור לגטו. הוא יתקרב לקראת תפיסה לאומית ישראלית בריאה, ושום מעשה של המימפד"ל חזקן לא יעצור את החיים.